

ТЫЗЭКЬОТМЭ – ТЫЛЪЭШ!

1923-рэ ильзым
Гъэтхалэм
Къыштегъжъагъэу къыдэкъы

Адыгэ макъ

Голос
адыга

№ 167 (21656)

2018-рэ ильз

МЭФЭКУ

ЮНЫГЬОМ и 20

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИЭП

Къыхэтутыгъехэр ыкъи
нэмъикъ қэбэрхэр
тисайт ижүүлтээтийн

WWW.ADYGVOICE.RU

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

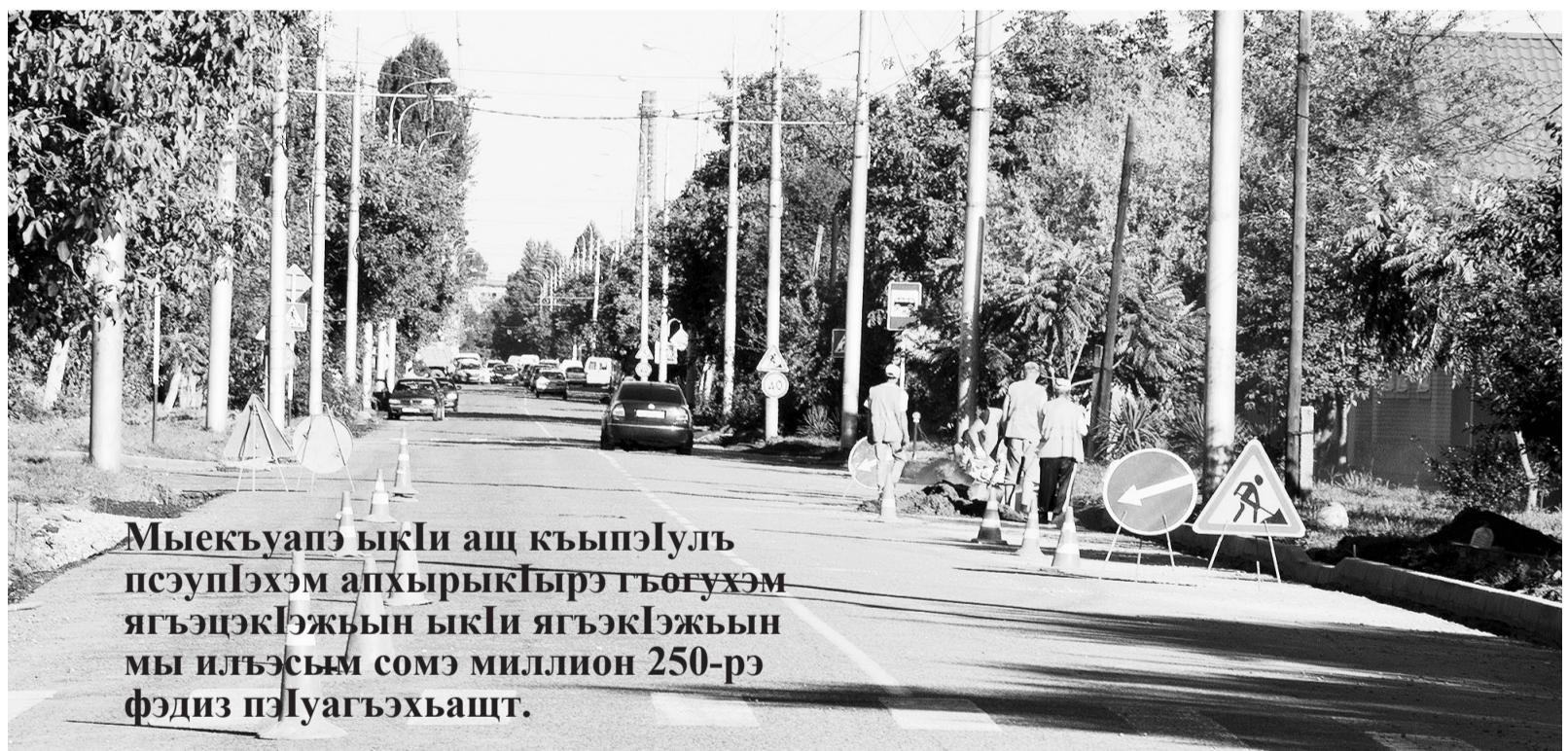
Мыекъуапэ игъогухэр зэтырагъэпсихъэх

Адыгэ Республикэм и Лышъхьэу Къумпыл Мурат пшъэрыль шъхьајэу къыгъеуцухэрэм ашыщ республикэм игъогухэр гъэцкэлжыгъэнхэр ыкъи кэу шыгъэнхэр.

Мы лъэныкъомкэ шъольнырым щызэшуахыгъэр бэ, республикэ мэхъанэ зинэ гъогухэм адаклоу чыпіл къэлэ гъогухэри зэтырагъэпсихъэх. Федеральна гупчэмрэ республикэмрэ зэпхынагъэ зэдьирялэу тоф зэрээздашэрэм иштуагъэкэ гүхэльхэм ашышибэхэр щыэнагъэм щыхырыщыгъэх мэхъу. Мы тофыгъомкэ зипшъэрилхэр чанэу зыгъэцаклэрэр муниципальна образование «Къалэу Мыекъуап» ары.

Блэкыгъэ ильзым тикъэлэ шъхьајэ игъогу 15-мэ ячыпэхэм игъэкъотыгъэ гъэцкэлжынхэр ашыкъуагъэх. Аш пэуухъэгъэ сомэ миллион 200 фэдизыр республике ыкъи чыпіл бюджехтэм къахахыгъ.

Адыгэим и Лышъхьэу Къумпыл Мурат унашьоу ышыгъэм диштэу, Мыекъуапэ ыкъи аш къылчыгуль псэупэхэм апхырыкырэ гъогухэм ягъэцкэлжын ыкъи ягъэцкэлжын мы ильзым сомэ миллион 250-рэ фэдиз пэуагъэхьашт.

Мыекъуапэ ыкъи аш къылчыгуль псэупэхэм апхырыкырэ гъогухэм ягъэцкэлжын ыкъи ягъэцкэлжын мы ильзым сомэ миллион 250-рэ фэдиз пэуагъэхьашт.

сомэ миллион 250-рэ фэдиз пэуагъэхьашт. Гъэцкэлжынхэр зыщыкъоштхэ гъогухэр агъэнэфагъэх, джырэ уахътэм псэолъэшлээшил тофшэнхэр ахэм ашклох.

Урамэу Привокзальнэм игоогу транспортыбэ зэрээзыеклорэр, аш изытет уигъэрэзэнэу зэрээзымытэир къэлэ администрацием къыдильти, аш эзтирагъэпсихъащтхэм ахагъэуагъ. Мы чыпіл щылэ псэолъэшлэхэм зэпыу имылэу тофшэн агъэцаклэ, бордюрхэр агъэтэйлых, нэүжум гъогум асфалт тиралхъащт.

Мыекъуапэ инэмъикъ гъогухэм гъэцкэлжынхэр ашыкъонхэр агъэнэфагъ. Гүшүлэв пае, урамэу Промышленнэм (ур. Адыгейскэм къыштегъэжъя) мэшлоку зэпшыркылпэм

нэс) ыкъи урамэу Калининым ыцэ шынхэрэм изы лахынхо игъэкъотыгъэ гъэцкэлжынхэр ашыкъоштх. Аш нэмъикъ урамэу я 3-рэ Интернационалым (ур. Депутатскэм къыцыублагъэу Димитровым нэс), урамэу Титовым изы лахь, нэмъикъхэм апхырыкырэ гъогухэм тофшэнхэр ашыкъоштх, аужырэ шалхъэхэм адиштэхэу ахэр зэтырагъэпсихъащтх. Гъэцкэлжынхэм япхыгъэ тофхъабзэхэр игъом зэштохыгъэнхэм, пшъэрильхэр зэрифшэшүүшэу гъэцкэлжьэнхэм Мыекъопэ къэлэ администрациер лъэплэ.

ТХЬАРКЬОХЬ
Адам.

Суретхэр Іашъынэ Аслын тырихыгъэх.

Адыгэ къуаем ифестиваль гъэштэгъонышт

2018-рэ ильэсүм Іоныгъом и 22-м сыхьатыр 11-м щегъэжьагъэу пчыхъэм сыхьатыр 4-м нэс Мыекъопэ районом пхырыкырэ гъогоу «Мыекъуапэ — Гъозэрыпль» зыфиорэм ия 7-рэ километрэ игъогу зэхэкыпэу Гъозэрыпль — Лэгъонакъэ — Дахъом адигэ къуаем и Мафэ щихагъэунэфыкышт.

Адыгэ къое шыыпкъэр Адыгейр ары зыщырахырээр. Мы гъомылапхъээр ашыным пае Адыгейим ичыпэ хэхыгъэхэм ашагъэхухэрэ чэмхэм къатырэ ѩе къабзэр агъафедэ. Ащ къыхкыкъэ шуагъэу иэмкъэ ыки ишшугъэкъэ адигэ къуает нэмикхэм къахэц.

Іоныгъом и 22-м щылэшт фестивалым къеклонлэштхэм адигэ къуает зэрэрахырэ шыкъэм зыщагъэхъозэн альэкъицт. Адыгейм ирайон пэпчъ къынхъязырыгъэ «Лъэпкъ щагу»

хэр къыщагъэльэгъоштых, джэгукъэ шыкъэм тетэу юфтхэбээзэ гъэнэфагъэхэр Ѣырагъекокыштых.

Мыгъэ ябгъонэрэу хагъэунэфыкышт фестивалым иху-гъэ-штэгъэ шъхъаэу Ѣытишт къоеихынымкэ зэнэкъокуур: площадкэм машо Ѣашыишт, Ѣыуанышохэмкэ къуает ра-хышт. Къуаэу раҳырэм уасэ фэзышышиштыр фестивалым ихаклэхэр арих. Къуает ихын имызакъоу, ащ хашыкъыре гъомылапхъэхэм яшшугъэ къэзэрэгъоигъэхэм аупльэ-күшт, уасэ фашыишт. Джаш фэдэу фестивалым ипрограммэ хэтиштых адигэ къуает зыльапсэу, ау мыадыгэ лъэпкъ гъомылапхъэхэм яшшын.

Лъэпкъ искусствэм илэпэла-сэхэм къагъэхъазырыгъэ хэу-шхъафыкъыгъэ къэгъэлэгъеноир хъаклэхэм ашлогъэшгъеноир. Пхъэм ыки гъучыим, ятэм ыки шекъым, нэмикхэм ахэшы-къыгъэхэм нэйласэ зафашыишт.

Гъэрекло зэхашгъэгъэ фес-тивалым Ѣыкълагъэу АР-м и Пышхъаэу Къумпъыл Мурат

джелиштэгъэхэр дэгъэзыжы-гъэнхэмкэ юфышко ашлагъ. Ащ къыдыхэлъяташтэу къэлэ-цикъуахэр зыщиджэгүштхэр, хъаклэхэм ямашинхэр зыда-гъэуцштхэ чыпинхэр агъэ-псыгъэх. Джаш фэдэу юфтхаб-зэм къеклонлэхэрэр адигэ джэгум хэлэжьэнхэ альэкъицт.

Сыд фэдэрэ мэфэкли ермэлы-кыр къыдыхэлъяташтэу. Фестива-лым къеклонлэхэр хъаклэхэм Адыгейм ишхыныгъо іашхуахэр — къуает, шьюур, щаир, мыэ-рысэр, нэмикхэри зыдащэжын-хэ амал яшшт. Чыфхэр зыгъэ-рээшт уасэмкэ адигэ къуает къыдэзыгъэхэрэм ашшт.

Пстэуми аналэ тырадзэнным фэши

Гум и Дунэе мафэу Іоныгъом и 29-м хагъэунэфыкырэм фэгъэхыгъэ юфтхабзэхэр Адыгейим Ѣызэхашштых.

Гу-лъынтфэ узхэр цыфхэм нахь маклэу къязынхэм пае тутинышшоним пымыщгъэнхэм, тэрэзэу шхэнхэм, спортым пылынхэм мэхъянэу ялэр ары мыгъэ анахъэу аналэ зытыра-гъэтштыр.

Адыгейр пштэмэ, 2017-рэ ильэсүм пкъышъолым лъыр къыщекокынымкэ исисте-

мэ епхыгъэ узхэр зиэ хъу-гъэхэм япчыагъэ процент 51,5-рэ хэхъуагъ. Мы гумэкыгъом республикен зыщимушъом-бъгуным фэорыштэшт юфтхаб-зэхэр іээспэлэ учреждение-хэм ашызэхашшт. Фэе пстэури ахэм яклонлэн, ялтыдэклюе аупльэкъун, анкетировиер акъун, специалистым гущылэ-

гъу фэхъунхэ альэкъицт. Джаш фэдэу ЭКГ-р ашын амал яшшт.

Іоныгъом и 26-м къыше-гъэжьагъэу и 28-м нэс Адыгэ республикэ клиническэ сымэджэцым ыки псакуныгъэм и Гупчэ ямобильнэ комплекс-хэм районхэр къаклухъаштых. «Сердце для жизни» зыфилорэ

юфтхабзэм къыдыхэлъяташтэу сымэджэцхэр зыдэтхэм апэу-дзыгъэ псэуплэхэм адэсхэм япсауныгъэ изытет аупльэкъицт.

Джаш фэдэу гъэсэныгъэм иучреждениехэр специалист-хэм къаклухъаштых, ныбжы-къэхэм гущылэгъу афэхъуштых.

(Тикорр.).

Ныбжыр пэриохъоп

Хабзэ зэрэхъугъэу, зыныбжь хэкъотагъэхэм апае ильэс къес республикэ спартакиадэ зэхашш. Мыгъэ ар Іоныгъом и 20-м ыки и 21-м тишъолыр Ѣырекокышт.

изытет зэшымыкъоныр, ягъаш-шэ къыхэ хъуным юфтхабзэр фэорыштэ. Республикаем ит муниципальнэ образование пэпчъ нэбгырэ 16 хъурэ куп зырыз къикъицт. Пстэумки

зыныбжь хэкъотагъэ нэбгыри 144-рэ спартакиадэм хэлэжьешт.

Юфтхабзэм хэлэжьэнхэу фаехэр цыфхэм ясоциальнэ фэо-фаштэхэр зыгъэцкэлэхэр

комплекснэ гупчэхэм яклонлэнхэ фае.

Спартакиадэм спорт лъэныкъо зэфэшхъафи 9-кэ Ѣыз-зэнэкъоштых. Волейболир, футбол цыкъул, атлетикэ пын-кэл, эстафетэр, Ѣэрьоныр, есыныр, дартсыр, шахматхэр, теннисир программэм хэхъэх.

Зэнэкъоум теклоныгъэ къы-щыдэзыгъэхэр Урысыем Ѣыз-зэхашшт я 6-рэ спартакиадэм хэлэжьештых.

Мыгъэ шышхъэум и 23-м

къыщегъэжьагъэу и 26-м нэс зыныбжь хэкъотагъэхэм я 5-рэ спартакиадэ къалэу Новосибирскэ Ѣыкъуагъ. Юфтхабзэм Урысыем ишъолыр 67-мэ якупхэр, іэкыб къэралыгъуи 7-мэ ыки Сербием къарыкы-гъэхэр Ѣызэнэкъоштых.

Блэкыгъэ ильэсүм республикэ спартакиадэм теклоныгъэ къыщызыхъыгъэхэр Урысыем Ѣыз-зэхашшт я 6-рэ спартакиадэм хэлэжьештых.

(Тикорр.).

Адыгэ Республикэм юфтхэ-нэмкэ ыки социальнэ хэхъон-гъэмкэ и Министерствэ, УФ-м Пенсиехэмкэ ифонд Адыгэ Республикэмкэ и Къутамэ, пенсионхэрэ я Союз юфтхабзэм къэшакло фэхъугъэх. Зыныбжь хэкъотагъэхэр спортым пылынхэр, япсауныгъэ

Адыгэ Республикэм и Лышхъэрэ Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинетрэ лъэшэу гүхэл ашыхууг ВЛКСМ-м и Адыгэ хэку комитет иапэрэ секретарштэгъэ, КПСС-м и Адыгэ хэку комитет пропагандэмрэ агитациемрэх иотдел ипэшгъэх, Адыгэ хэку гъэцкэлэхэр комитетым социальнэ юфтхэмкэ иотдел ипэшгъэх Даур Мурат Титыу ыкъом иудай зэрихъожыгъэр ыки Ѣымызжым иунахъорэ ила-хылхэмрэ афэхъуаусых.

Тхъаркъохъо Юныс къызыыхъугъэр ильэс 90-рэ хъугъэ

ШІННЫГЪЭМ

Наукэм илэжъэклошхуагъ, цыф шырытыгъ, шыпкъэгъ-теубытагъэ хэлъыгъ, халэлыгъ...
Джары зыфэклоожырэр юфтихъабзэу непэ сыйкъызытегуущы! Эштүм хэлэжъагъэхэм зэклэхэм къауагъэр.

Филология шэнныгъэхэмкэ докторэу, профессорэу, Урсын Федорицем ыкыр АР-м шэнныгъэхэмкэ ялофышлашху, иксуаджэу Аскъэлае ициф гэшшуагъэу, гуманитар шэнныгъэхэм апъль республике институтын ильесыбэр щилжъагъэу, «Адыгейим и Щытхъузехъ» зыфилорэ медалыр къызыифагъэшшоша Тхъаркъохъо Юныс псаоу щылагъэмэ, шышхъэу мазэм ыныбжь ильэс 90-рэ хъущтгъагъэ.

А хъугъэ-шагъэм фэгъэхыгъагъ Аскъэлэе гурит еджаплэм джырэблагъэ щыкъогъе науч-на-практическэ конференцие «Адыгэ бзэшшынгъэр: непэ аш изыт ыкы тапэклэ къырыклощтыр» зыфилорэр. юфтихъабзэр зэхиагъ гуманитар шэнныгъэхэм апъль Адыгэ республике институтын бзэшшынгъэмэ иотделэу Анцокъо Сурэт зипашэм. Конференцием къы-

хэлэжъагъэх Туцожь районым иеджаплэхэм адигабзэмкэ ашезыгъаджэхэрэр.

Конференциер рамыгъажъэзэ, къеклонгагъэхэм еджэпэлэ музей къараагъэлпльхагъ, аш чээль пкъыгъохэм къызэлукла-гъэхэр нэйасэ афишигъагъэхэр я 7-рэ классым щеджэрэ Тхъаркъохъо Дианэ. Еланэ еджаплэм фэгъэхыгъэу тарихынкэ ыкы обществоведениемкэ кэлэгъаджэу Еутых Хярет къыгъэхазырыгъэ видеороликым къызэлукла-гъэхэр еплъыгъэх.

Аш ыуж конференцием иофшэн ригъэжъагъ. Ар къызэу-хыгъ ыкы зэришагъ институтын бзэшшынгъэмэ иотдел илашшэу Анцокъо Сурэт ыкы гущылэр ритыг филология шэнныгъэхэмкэ докторэр Бырсыр Батырбий.

— Тхъаркъохъо Юныс адигэ бзэшшынгъэм хэхъоньгъэ ышынным ишыпкъэу хэлэжъагъэхэм ашыц. Наукэм имызакъоу, сид

фэдэ юфыгъо республикэм къыщырахъягъэмии гупчэм итыгъ, лъэпкъым фэлэжъагъ. Юныс сидрэ юфки псэемы-блэжъагъ. Сид фэдэ лъэбэксу ёшыгъэми аш егулышыагъэу, теубытагъэ хэлъэу екулэштыгъ. Аш фэдэу зэгъэфагъэу, ытхыгъи игухэлти зэгъэкүгъэу цыфыбэ щылэп. Непэ тибзэшшынгъэ гъогухэр къыхэхыгъэхеу щитмэ, хэбзэ гъэнэфагъэхэр илэхэ хъугъэмэ, аш Юныс иахышко хэл.

Юныс шэн дэгъу илагъ, сид фэдизэу игупшысэ, юфым иеплъыкэ зэтемыфэми, угы хэклийнэу гущылэр къыуилоштгъагъэп. Цыф шъэбагъ, гупсэфыгъ. Икъуаджэу непэ тыкъыздэ-къуагъэру шу ыльэгъущыгъ, — къыуагъагъ Батырбий.

Аш ыуж Туцожь администрацием гэсэнгъэмэ иотдел илашшэу Блэгъожъ Налбый гущылэр зыратым, мы юфтихъабзэм чылэмкэ, районымкэ

гъогу, наукэм юфэу щишлагъэм ехъыллагъэу **Анцокъо Сурэт** доклад къышишыгъ.

— Непэ тызьшлэжъэрэ институтын Тхъаркъохъо Юныс ильэс 50 фэдизэр юфшишлагъ. А уахтэм къыклоц лексикологилем, лексикографилем, стилистикием, диалектологилем, бзэм икултурэ, методикэм афэгъэхыгъэ юфшэгъэ 200-м ехъоу къыдигъэкыгъэм адигэ бзэшшынгъэхэр къягъэбайгъ. Ахэм ашыцых гущылальхэри, еджаплэм пае тхыльхэри, ушэтын лъапсэ зиэ статьяхэр, очеркхэр, монографиехэр, нэмэйхэри. Ишылэнигъэ зэрэпсаоу адигэ лъэпкъыр зыгъэлэпкъырэ адигабзэм изэхэфын, иушэтын,

гъэлъаплэу, Тхъэм къырипэсигъэм руразэу, мылькушху кэдэурэмэ ашымышщу игъашэ къыхыгъ.

мэхъанэшко зэриэр, Юныс непэ къуаджэри, районри зэрыгъушкорэ цыфуу зэрэштыр, игуалуе конференцием зэрэхэлажъэрэ къыуагъ.

Аш къыкъэлплькъоу къоджэ зыгъэорышшэжылпэ илашшэу **Гүүкэл Рэшыцэ** къызэгущылэр, юфтихъабзэр къуаджээм зэрэшыклоорэр зэригуулээр, якъоджэгъу зэрэргүүшхорэр, ыкъохери иахъылхэри аш рушигъонхэ зэральэкъыттар къыуагъ.

Еджаплэм илашшэе илэнатэ зыгъэцэлэрэ **Бэгъушэ Светланэ** Мыеекъуапэ къикыгъэ шэнныгъэлэжхэр къуаджээм, еджаплэм зэрблэгъагъэхэр зэригуулээр къыуагъ, Тхъаркъохъо Юныс Аскъэлае къызэрэшхыгъэ, къоджэ еджаплэм алэрэ лъэбэкъуажэр зэрэшишыгъэхэм кэлээджахкохэри кэлэгъаджэхэри зэрэргүүшхонхэрэ къыхигъэштыгъ.

Конференцием игъэкотыгъэу Тхъаркъохъо Юныс ишылэнигъэ

иухумэн рипхыгъ. Лъэпсэ куузиэ юфшишлагъэхэр лъэпкъым къыфигъэнагъэхэм къаушыхын лъэгэпэ инэу зынэсигъагъэр ыкы юфэу ёшагъэм уасэу илэр.

Юныс цыфыгъэшко, шыпкъэгъэ-теубытагъэ хэлъыгъ, ыгулае зими къыфихъэштыгъээ, ымаакъэ ютгъэу цыф дэгүүшлэгъэу зэхэтхыгъэп, фэуклочыщтымкэ ишуагъэ къызэрэуингъэкъыттар ренэу пылтыгъ. Отделым лут ныбжыкъэхэмкэ шэнныгъэ гъогум тытыришагъ, уштэн юфым тыфигъэсагъ, ишуагъэ къытигъэкъызэ, тиофшагъэхэр къытигъэушихъятыгъэхъ. Шэнныгъэ итогуу зэрэкъинир, ау зэрэзафэр къыдгуригъэуагъ. Ренэу къытигъэштыгъ «Зы гущылэр нахьмыхъуми, шүтхъури жуугъэтэйл. Шүтхъуагъэр сидигъуи къешшүштэжыщ, шумытхъуагъэр зими къышууитыштэп».

Юныс ныбджэгъуныгъэр зи-

хъаркъохъо Юныс икэлэгъум къиньбэ зылъэгъугъэмэ ашыц. Ятэу Аюбэ суди хэмийтэу, зыфыдашырэми хэшьыкъ фыримылэу 1935-рэ ильэсм Сыбыр аши, ильэс 12-рэ кээтигъ. А уахтэм унагъом къиньшо ыльэгъууль, унэу зэрысхэр атырахи, кээлэ быныр гъогум къытыратэкъуагъ... Аш ыуж Хэгъэгу зэошхор къежыи, ышнахъыжъеу Юсыф хэкъодагъ... ыпшъэкъ къызэрэшыуагъэу, Юныс къиньбэ ыльэгъууль, ау къызэлэкъуагъэп, еджагъ. Ежь ригъэджахъэри бэ, гэсэнгъээ дэгъу ихьатыркэ зээзгэгъотыгъэр маклэп. Юныс лъэшэу юфшишлагъу щытагъ. Иаспирантхэр, ригъэджахъэри аш фытэсэнэм пылтыгъ.

Тхъаркъохъо Юныс адигэ бзэ шэнныгъэм еплъыкъэ-еклэлакъэу фырилэхэр къыицьшгээгъэгъогъэ юфшэнхэр илэх. Ахэм ашыцых «Адыгэ синоним гущылэлэ кэкъыр», «Адыга-

Тхъаркъохъю Юныс къызыхъугъэр ильэс 90-рэ хъугъэ

ИЛЭЖЬЭКШУАГЬ

бзэм исинонимхэм ягущы-
иаль», «Адыгабзэм ифразеоло-
гизмэ гущыаль», «Адыгэ-урсы
гущыаль», «Кэмгүе диалектыр
ыкы аш нэмыхи диалектхэм
ялъытыгъэмэ, чыпэу ыубыты-
рэр», «Адыгэ буквэм яшъеф-
хэр», «Стилистика адыгейского
языка» зыфиохъэрэр ыкы нэ-
мыкхэр, — къыуагь Сурэт.

Институтын иофышы юнис шэнгэлжээхэм художест-
веннэ амалэу ихэм якъетхы-
хъян зыфегъазэ ыкы статья
зэфшахъафхэр къыхеутых.

Ахэм ащыщих «Бзэр художе-
ственнэ амалышу», «Цэ ушъе-
фынэмрэ чигчилэлтыбзэмрэ
яхыплагь», «Зэгъепшэнры —
жэбэ щерьюном иамал», «Гущы-
иэм щерьюогъя клаучэ къезиты-
рэр». А темэм иоф дишэнэу
льгээлжээхэм ашыщих
къаклэлжээко «Лексикэр. Сти-
листикер. Жабзэм икултур»
зыфилорэ тхылтыр. Художест-
веннэ жабзэм фэгъехыгъэу
иофэу ышыагъэр щизэфхэхыс-
жыгъэу «Адыгабзэм икъэлэ-
льгээжээко амалхэр» зыфилорэ
тхылтыр къыхеутых.

Шэнгэлжээхэм анах гъэ-
хъагъэу ышыагъэхэм ашыщих
докторскэ диссертациеу «Станов-
ление стилей и норм адыгей-
ского литературного языка»
зыфилорэр. Диссертациеу
Москва бзэмэнгъэмкэ институ-
тутын къыщегъэшьыпкъэжы.

Егэджэн-пүнүгъэу иофри
Юныс іэкыб ышыагъэр, Адыгэ
къэралыгъо университетын
ильяпкэ факультет, Мыекъопэ
къэралыгъо технологическэ
университетын, Адыгэ республике
гимназиум иоф ашишагъ,
аспирантхэм ишыпкъэу адэл-
жээжагъ. Юныс гъэхъазыры-
гъэ аспирантхэм кандидатскэ
диссертацижэр къаухумагъэх,
ахэм сэри сащиц, синаучнэ
іешхъэтетыгъ.

Шэнгэлжээхэм анах гъэ-
хъагъэу ышыагъэхэм ашыщих
докторскэ диссертациеу «Станов-
ление стилей и норм адыгей-
ского литературного языка»
«Очерки по грамматической
стилистике адыгейского языка»
«Стилистика адыгейского язы-
ка» ыкы нэмыхи. Аш фэдэу
гущыиэлээхэм пчагъэм ятхын
ахэлжээжагъ, ежж изакъоу къы-
дигъэжагъэр бэ. Адыгабзэм хэт

Аш ухьырэхъышэнэу щытэп.
Наукэм анахыбэ щызышыла-
гъэхэм аш ашыщ. Изакъоу гущыиэлээхэм
пчагъэхэм къыдигъэ-
къыгъэхэм, программэхэр, егэджэн
іэпилэгъухэри къыхуутыгъэх.

Адыгэ бзэмэнгъэхэм илахъэу
стилистикам ишыпкъэу дэл-
жээжагъ, аш бэдээ щишигъ, аш
наукэ шыхъафхэр адигэбзэм
шэнгэхэм къыхигъэшыгъ, къы-
тэлэгъуагъ, мэхэнэ ку зиэ
иофшыагъэхэр а лэнэнкъомкэ
ышыгъэх. Ахэм адыгэ бзэмэн-
гъэхэри къаагъэбагъ. Зэкэми
анах къаагъэшырэ 2003-рэ
ильэсийм иофшыагъэ инэу къыдигъэ-
къыгъэхэу «Стилистика адыгей-
ского языка» зыфилорэр ары.

Юныс икандидатскэ иофшыагъэ
стилистикам рипхымэ што-
гъуагъ. Адыгабзэмрэ къэбэр-
тэябзэмрэ яхыплагъэу иофшыагъэ
ыгъэпсынэу фэягъ, аш
ехыплагъэу Къомафэхэу Мух-
хадинрэ Зарэрэ учикэжъэгъу
зешхъэх, Муххадинэ къыдэ-
мийн неущ къыдэгъыщтгээ
къысигуагъ. Ар шыпкъэу къы-
чилэгъ, къысигуагъэр сагу
исуубытагъэу аш тетэу сэлэу.

Аскъэлаеу къыщыхъугъэр
шыу ылэгъуштгээх, патриот
шыпкъягъ, — къыуагъ Гыыш
Нухъэ.

Филология шэнгэхэмкэ
докторэу Гыыш Нухъэ гущыиэ-
зиратым, Тхъаркъуахъом иоф-
шыагъэхэм, анахуу стилистикам
фэгъехыгъэ илэжыгъэхэм
къатегуагъ.

Ильэс 40-рэх эхуурэ Юныс
иоф дэшшагъ. Штошхъууны-
гъэшхо хэльэу къеслон слэ-
къыщт зэрэлжээжээшхуагъэр.

Филология шэнгэхэмкэ

докторэу Цуекъо Нэфсэт испа-
льэ Юныс иадыгагъ, ицыфы-
гъэ фэгъехыгъагъ.

Юныс иогъэ-шагъэхэр
къызынэсэгъэхэм сэри сащиц.
Иофхъааэхэм Абурэ Юнысэ
сыргъусэу тызэдаклоу, тыхы-
зэдэжээжэу къыхэкъыщтгээ.
А лъэхъаным сэмэркъэу дахэу
зэнэбджэгъухэм зэдашырэм
сигуапэу седэштгээжагъ. Ильэ-
сэйбэрэ иоф дэшшагъэш, сэ-
шьхъэкъэ сагфэрэз, сагдигъо
уеклонлагъэми, угу къыдигъе-
нэу, игукэгъу къыпигъохынэу
хъазырыгъ, цыф шырытыгъ,
теубытагъэ хэлъыгъ.

Зэгорэм стхыгъэхэр институ-
тутын къыдигъэхъынэу амал
имыиэу къысауагъэу, аш сагу
ыгъэкодыгъэу сагысэу отде-
лым къычэхъагъ. «Птхыгъэкъэ
сайд пкэ ил, къыдамыгъэкъыщт-
гээ» зысэлом, «Ар тэрээл,
тхыри зэтэлхь, непэ къыдэмы-
кими неущ къыдэгъыщтгээ
къысигуагъ. Ар шыпкъэу къы-
чилэгъ, къысигуагъэр сагу
исуубытагъэу аш тетэу сэлэу.

Юныс цыфын шу фишэ-
нэм ренэу пылтыгъ, зэрильэ-
кэу ишыуагъэ аригъэхъынэм
иууж итыгъ. Тхъэм джэнэтыр
къырет, сагфэрэз. Адыгэхэр щэ-
лэфхэ Юныс иугуу ашыщ,
итхылхэр ящыкэгъэштых,
къыуагъ Нэфсэт.

Аш ыууж къэгущыагъэх ильэ-
сэйбэрэ иоф зыдшшагъэхэу Тэу
Нуриет, Іэтэжъэхъэ Сайхъат,
Емтэйль Разиет, Ситимэ Сарэ,
Биданэко Марзет ыкы нэ-
мыкхэр. Ахэр шэнгэлжээхэм
иофшыагъэхэм къатегуагъагъэр,
идунээтэйкагъэр къалотагъ.

Клэхум къызэлкагъэхэм
апашхъэ къыщигущыагъэр Юныс
ышнахыжъэу Исмахыилэ ыкъоу
Шумафэ. Ежыркы ышхэмкэ
ятэшыр ренэу зэрэшысэтехы-
пагъэр, яеджэнкэ ахэм ишыуагъэ
зэраригъэхъыгъэр къыхигъэшыгъ. Юныс цыф халалэу,
хэти очил фэхъунэу зэрэхъазы-
рыгъэр къыуагъ. Ятэшым дахэу
фалуагъэм пае «тхъашуугъэ-
псэу» къариуагъ ыкы ыланэу
къашыгъээм ригъэблэгъагъэх.

Еджапээрэ культурэм и Унэу
къуаджэм дэтымрэ къагъэхъа-
зырыгъэ орэхэм, къашохэм,
усэхэм зэлукъэр къагъэдэхагъ.

СИХЪУ Гощнагъу.

псаоу къыхигъэшыгъ. Анах
мэхъанэ зиэ иофшыагъэхэм
ащыщ «Лексикэр. Стилистикер.
Жабзэм икултур», «Станов-
ление стилей и норм адыгей-
ского литературного языка»
зыфилорэр. Диссертациеу
Москва бзэмэнгъэмкэ институ-
тутын къыщегъэшьыпкъэжы.

Шэнгэлжээхэм анах гъэ-
хъагъэу ышыагъэхэм ашыщих
докторскэ диссертациеу «Станов-
ление стилей и норм адыгей-
ского литературного языка»
«Очерки по грамматической
стилистике адыгейского языка»
«Стилистика адыгейского язы-
ка» ыкы нэмыхи. Аш фэдэу
гущыиэлээхэм пчагъэм ятхын
ахэлжээжагъ, ежж изакъоу къы-
дигъэжагъэр бэ. Адыгабзэм хэт

Шэнэгъэлэжьышху Хэдэгъэлэ Аскэр Ионыгъом къэхъугъ

Эпосэу «Нартхэр» — литературэ саугъэт лъап!

«Дунаир зыгъэнэфырэр тыгъэ, дунаир зэзыгъэзафэрэр шэнэгъ» elo гүшүэжъым. Ар кагурылоу адигэхэм гъесэнгъэм, шэнэгъэм альэнэкъокэ гэзагъэу юфышху ашлагъ, ильэсбэм мышэнэгъэ шункэу зыхэтыгъэм Совет хабзэм ишүагъэкэ лъепкын зыкылхыгъ, еджекэх-тхакэ ямылагъэми, адигэ фольклорын зэкэ лъепкын игушхъэлэжьыгъ щизэлгъэлэгъагъ, ар ныбжырэ банигъэ лъап!.

Лыхъужь эпосэу «Нартхэр» аш икутэмэ шыхъал, лъепкь акылыр зыщизэлгъэлэгъагъ; ар адигэхэм афэзыухумагъэр, зэкэ къэзыгъуоижъ, зэзыгъезфи, къэдэзэгъэлэгъэр зэлтээр шэнэгъэлэжь-нартоведэй, усаклоу Хэдэгъэлэ Аскэр ары. Шур къытгэгъунеу, ылэжжэу къыркогъэ шэнэгъэлэжь инымыцэ етлоныр къызхэкъырэш ишүашагъ ыкы Ионыгъо мазэм и 20-м къызэрхъугъэ ары.

Хэдэгъэлэ Аскэр ильэс 60-рэ Ѣылэжъагъ гуманитар уштывнхэмкэ Адыгэ республике институтэу Т. Кэрашэм ыцэ зыхъям, нартхэм афэгъэхъгээ Ѣофышхор емызэшьжэу зэшүихъгъ. Аш готэу адигэ тхыгъэ литературэми Ѣылэжъагъ, Хэгъэгум, цыфхэм, хэкум яхылгээгэ усэ дэгүубэр зыдэл поэтическэ тхылхэр илэх. Ау анах шүшлэгъэ гэшэгъонеу Хэдэгъялэм ылэжкыгъэр адигэхэм яепос ыугъоижъ, зери-гъэзфи тхылни 7 хью къызэрдигъэлэгъягъэр ыкы ашкэ ишюш-еплъякхэр шэнэгъэ лъепсэ куу ялэу къызэрдигъэшьп-къэжьыгъэхъэр ары.

А Хэдэгъялэм шэнэгъэ-уштывн Ѣофышху ылэжкыгъэр гүшүэлэгкэ къэпхоныр псынким, лыим, акылышю-шэнышом игъашэ аш фиғъэшшошагъ. Адыгэ шьольтырэ шэкэ — Ѣоры-ютэ-тхыдэуатхэр, пышсэуатхэр, орэдусхэр, усаклохэр зыдэл къуаджхэр — тхапамэрэ къэлэмымрэ ыыгъэу, магнитофонышху зы чомодан фэдизигъэр икукэ итэу аш къызэпик-къухъагъ. Ылэгъуугъэр, зэхихъгъэр бэрэ ыпшыжъигъ. Анах шүтэлэжьхъагъэр лыхъужь эпосэу «Нартхэр» ары. Аскэр гъесэнгъэ-шэнэгъэ икы 1957-рэ ильэсбэм Адыгэ къэралыгъо къэлэеъдже институтыр, 1960-рэ ильэсбэм Шота Руставели ыцэлэгкэ щит Институтэу на-

укхэмкэ Грузием и Академие хэтэм иаспирантурэ къуухыгъэх. Аш ыпэкэ, 1942 — 1945-рэ ильэсбэм, дзэм куулыкъу щихыгъ. 1946-рэ ильэсбэм къыщегъэхъагъэу, опсауфэ, гуманитар уштывнхэмкэ Адыгэ Республике институтыр юф щишлагъ.

1965-рэ ильэсбэм филологии шэнэгъэхэмкэ кандидат, 1991-рэ ильэсбэм — доктор хуугъэ. Научн юфшигъэ инхэр илэх. Ахэр адигэ нарт эпосын игъогу, итарихъ гэшэгъон зыфэгъэхъыгъэх. Монографиехэр къыдигъэхъгъэх: «Героический эпос «Нарты» и его генезис» (1967), «Героический эпос «Нарты» адигских (черкесских) народов», (1987), «Память нации» аш къыкэлъякуягъ.

Анах шэнэгъэ Ѣофшигъэхъо зэшүихъгъэр А. Хэдэгъялэм 1968 — 1971-рэ ильэсбэм нарт Ѣоры-уатхэр зэхэгъояхъэхъу томибл хью къызэрдигъэхъгъэр ары. Ахэм ягүшчилэв «Адыгэ нартхэр» зыфилорэ тарихъ-филология очеркыр ытхыгъ. 1974-рэ ильэсбэм (фольклорист инэу Къэрдангүш Зэрэмийк игъусэу) зы том хүурэ тхылни «Нарты» Москва къыццидигъэхъ.

Анах шүтэлэжьхъагъэр зыхъям, нартхэм афэгъэхъгъэ Ѣофышхор емызэшьжэу зэшүихъгъ. Аш готэу адигэ тхыгъэ литературэми Ѣылэжъагъ, Хэгъэгум, цыфхэм, хэкум яхылгээгэ усэ дэгүубэр зыдэл поэтическэ тхылхэр илэх. Ау анах шүшлэгъэ гэшэгъонеу Хэдэгъялэм ылэжкыгъэр адигэхэм яепос ыугъоижъ, зери-гъэзфи тхылни 7 хью къызэрдигъэлэгъягъэр ыкы ашкэ ишюш-еплъякхэр шэнэгъэ лъепсэ куу ялэу къызэрдигъэшьп-къэжьыгъэхъэр ары.

А Хэдэгъялэм шэнэгъэ-уштывн Ѣофышху ылэжкыгъэр гүшүэлэгкэ къэпхоныр псынким, лыим, акылышю-шэнышом игъашэ аш фиғъэшшошагъ. Адыгэ шьольтырэ шэкэ — Ѣоры-ютэ-тхыдэуатхэр, пышсэуатхэр, орэдусхэр, усаклохэр зыдэл къуаджхэр — тхапамэрэ къэлэмымрэ ыыгъэу, магнитофонышху зы чомодан фэдизигъэр икукэ итэу аш къызэпик-къухъагъ. Ылэгъуугъэр, зэхихъгъэр бэрэ ыпшыжъигъ. Анах шүтэлэжьхъагъэр лыхъужь эпосэу «Нартхэр» ары. Аскэр гъесэнгъэ-шэнэгъэ икы 1957-рэ ильэсбэм Адыгэ къэралыгъо къэлэеъдже институтыр, 1960-рэ ильэсбэм Шота Руставели ыцэлэгкэ щит Институтэу на-

ушьагъэх — чыплацэхэр, лъепкь нэшэн гэшэгъонхэр, зеклокэ-шыкхэр, шэн-хабзэхэр...

«Нартхэм яапэрэ» томэу 1968-рэ ильэсбэм къыдэкъигъэм зыфэдгъэзэн: нарт Хасэм иунашьо къызэралотэгъэ шынкъэм тетэу къэтэты.

Хыакуу текст («Нартхэр». Апэрэ том)

Нартмэ гуэгъуфо ялагъ.
Ежымэ ааха цыклоу, ежымэ ааха макхэр щыхъагъу ашыщтыгъэп ыкы агу хагъэ-кыщтыгъэп — испимэ язаоч-щыгъэхэп, къаухумэштыгъэх эх нахъ.

А хабзэм тетэу рэпсэухэу, Исп-гуашэм ил Хымышыкъэри Ѣымышыкъэу, ыкы Пэтэрэзи рэкъодыгъэу изэкъо дэдэу къызэнэм, нарт хасэр зэхэтийсхи, Исп-гуашэм, нэожь дэдэу рэхъужыгъэу Ѣытыти,

ыуасэджи игъо фэтльэгъущт».

А унашьор агъеуци, хасэр зэхэкъицжыгъ... Арыштын, «жы уимышы, кэ уиэп» язгъэуагъэр.

***

Джыри нэмыхи нарт тхыдэ тыхэдэон, ар хытикье текст.

Сэтэнай-къэгъагъ

Сэтэнэ-гуашэм къэгъэгъэ дахэ горэ, Пышээш ѿшьо, мээ блыгу горэм къотэу къыщильэгъуугъ. «Мыщ фэдиз зидэхэгъэ къэгъагъэр тиунэ пчээлүэ Ѣыгъэйстэншы, зылэгъурэм ыгъэшлагъоу Ѣорэт» ылуу ядэж къыхъыгъагъ яуагъ. Къыхъи чым

хэр» зие адигэхэм языгъэтыжыгъэ шэнэгъэлэжь-нартоведэу Хэдэгъэлэ Аскэр джащ пae непэ шхъащэ фэтешы (ежыр къытхэмьтыжими), игупшице лэжыгъэ налмэс-налкытэу адигэ лъепкын къыхэнэт.

Аскэр — усакло

Шэнэгъэм имызакъо, лъепкь литературэ ныбжыкимыгъ ѿшьо ѿшыгъа Ѣуагъ Аскэр. Ытхыхэрэр 1940-рэ ильэсбэм къыщыублагъэу хиутыгъэх. Усэхэр, усэхэр тхыгъэ повестхэр, пыннальхэр дэтэу тхылхэр къыдигъэхъгъэх: «Гум иорэд», «Мэфэ нэфхэр», «Сичыл», «Адыгээм ыпху», «Сихэу игъатх», «Гъоххэр», «Гүгъэ нэфхэр», «Дээктопыимрэ пшъэшэхъя-емрэ», нэмыхи хэри. Ытхыхэрэр урсызбээки Мыекьюапэ, Краснодар, Москва къащыдэгъэхъ. Иусэмэ ашыкхэр композиторхэм орэдышхохэм аральхъагъэх, ытхыгъэхэм ашыкхэр грузини-бзэкэ, болгарыбзэкэ, осетини-бзэкэ зерадэхъгъэхъ.

Хэдэгъэлэ Аскэр Адыгэ Республике инароднэ тхаклы, уф-м культурэмкэ изаслуженэ Ѣофыш, АР-м шэнэгъэмкэ изаслуженэ Ѣофышэху, АР-м и Къэралыгъо премие илаураят, къуджэхэр Хятикууа, Нэшукъа, Шындхье, Псышопэ районым яцыф гэшүагъ. Европэм икавказоведхэм яобшествэ хэтигъ, шэнэгъэхэмкэ Адыгэ (Черкес) дунэе академи-иакадемикигъ, УФ-м итхаклохэм я Союз 1959-рэ ильэсбэм къыщегъэхъя-хэтигъ. Гушүагъэ Сэтэнай-гуашэр. Ошхыпсым къэгъагъэм ылсэ арэущтэу къыпигъэхъя-хэтигъ.

Арэущтэу апэрэу цыифмэ

псым шуагъэу иэр къашагъ.

«Псыр — псэм фэд» нартмэ

шуагъэуагъ.

Арэущтэу апэрэу цыифмэ

псым шуагъэу иэр къашагъ.

«Псыр — псэм фэд» нартмэ

шуагъэуагъ.

Арэущтэу апэрэу цыифмэ

псым шуагъэу иэр къашагъ.

«Псыр — псэм фэд» нартмэ

шуагъэуагъ.

Арэущтэу апэрэу цыифмэ

псым шуагъэу иэр къашагъ.

«Псыр — псэм фэд» нартмэ

шуагъэуагъ.

Арэущтэу апэрэу цыифмэ

псым шуагъэу иэр къашагъ.

«Псыр — псэм фэд» нартмэ

шуагъэуагъ.

Арэущтэу апэрэу цыифмэ

псым шуагъэу иэр къашагъ.

«Псыр — псэм фэд» нартмэ

шуагъэуагъ.

Арэущтэу апэрэу цыифмэ

псым шуагъэу иэр къашагъ.

«Псыр — псэм фэд» нартмэ

шуагъэуагъ.

Арэущтэу апэрэу цыифмэ

псым шуагъэу иэр къашагъ.

«Псыр — псэм фэд» нартмэ

шуагъэуагъ.

Арэущтэу апэрэу цыифмэ

псым шуагъэу иэр къашагъ.

«Псыр — псэм фэд» нартмэ

шуагъэуагъ.

Арэущтэу апэрэу цыифмэ

псым шуагъэу иэр къашагъ.

«Псыр — псэм фэд» нартмэ

шуагъэуагъ.

Арэущтэу апэрэу цыифмэ

псым шуагъэу иэр къашагъ.

«Псыр — псэм фэд» нартмэ

шуагъэуагъ.

Арэущтэу апэрэу цыифмэ

псым шуагъэу иэр къашагъ.

«Псыр — псэм фэд» нартмэ

шуагъэуагъ.

Арэущтэу апэрэу цыифмэ

псым шуагъэу иэр къашагъ.

Проект анахь дэгъухэр къыхахыщтых

Ильэс къэс зэхашэрэ зэнэкъокъоу «Общественное шуухъафтын. «Шъолъирхэр – зыпкъ ит хэхъоныгъэр» зыфиорэм къыдыхэлтыгъэу субъектхэм къагъехъазырыгъэ инвестиционнэ проектхэр къыхахыгъэнхэм ыкли ахэм ахэлгээгъэнэм епхыгъэ юофшэнэр Іоныгъом и 1-м рагъежьагъ. 2018-рэ ильэсийн чъэпьюогъум и 30-м нэс ар клошт.

Охьтэ кэлкыим ыкли ильэс пчагъэхэм атэлтиятэгъэ инвестционнэ проектхе Урысыем Федерацием щагъэцкіэнэу агъэнафэхэрээр зэнэкъокъум къырахъыллэнхэ альэкъышт. Мыш ашытеклорэ предпринимательхэм фэгъэктэнтэйнэ ялэу Урысыем ибанк анахь инхэм яфи-нансхэр къызфагъэфедэнхэ амал ялэшт.

Зэнэкъокъум къырахъыллэнхэ альэкъышт проектхэр шэпххэ гъэнэфагъэхэм адиштэнхэ фое:

— Проектыр Урысыем щагъэцкіэн ыкли обществэм соци-

альнэ зэхъокъыныгъэшилхэр щыкъонхэм фэлорышил фое;
— Экономическэ ыкли социальнэ гумэкъыгу щылхэм ядэгъэзыжын ар фытегъэпсихъэгъэн фое; шъолтырыр инвестициихэмкі э нахь хъопсагъо хъуныр; социальнэ-экономическэ зэхъокъыныгъэшилхэм афэлгээнир; щыфхэм щылхэм-псэукі э амалтуу ялхэр нахьшил шыгъэнүр;

- Социальнэ гумэкъыгу щылхэм ядэгъэзыжынхэмкі э лээбэлкьюу шыгъэн фаехэр е ац еклюлакшэу къыфэбгъотын пльэклиштхэр;
- Урысыем инэмийк шъолъирхэм ащаафедэнүмкі э проектын амалшилхэр Іэклылынхэ фое;
- Проектын пэлхулацт ахьщэм ипроценти 10 ежь предпринимателым имыльку къыхахыгъэн фое.

Зэнэкъокъум изэхшаклохэм къызэралуягъэмкі, шольтэр проектхэм якъихэхынкі э шъялдэкъижь зыхышт къулукъушэхэр агъэнэфагъях. Нахыберэмкі э ахэр экономикэмкі министрствэхэм, экономикэ хэхъоныгъэмкі департаментхэм ыкли агентствэхэм яспециалистых, ялаштэх. Зэнэкъокъум хэлажээ зышлонгъюхэм ежь-ежырэу тхылхэр къагъэхъязырынхэ, зэхшаклохэм къафагъэхъынхэ альэкъышт. Мыш дэжьым чыпилэхэзэ бэлэгээ къулукъухэм ялэпилэгъуу къызфагъэфедэнүр зэнэкъокъум ишапхъэхэм къащыдэлтиягъ.

Зэнэкъокъум хэлэжьэн зылъяшт проектхэр экономикэм ильэнэйкъо гъэнэфагъэхэм япхыгъях: гуччым икъыдэгъекъян (металлургии), промышленность псынкіэр, псэолъаш ыкли транспорт комплексхэр, сатышынным ыкли фело-

фашихэм ягъэцкіэн фэгъэзагъэхэр, хъакіещхэр, мэкью-мэш хъызметыр, культурэр, спортыр ыкли нэмийкхэри.

Научнэ уштынным, журналхэм ыкли гъэзэтхэм якъыдэгъэкын афэгъэзагъэхэм, политикэм ыкли диним япхыгъяу юф зышшэхэрэм япроектхэр зэнэкъокъум хэлэжьэнхэ альэкъыштэп. Аш фэгъэхыгъээ къэбар нахь игъэлтигъэ зэнэкъокъум изэхшэцкі комитет исайтэу «Шъолъирхэр – зыпкъ ит хэхъоныгъэр» зыфиорэм ижкугъотэшт.

Бжыхъэм инвестиционнэ проектхэр къызэрэхахыщхэм даклоу, семинархэр, шуаъэ къэзитышт нэмийк юфхъабзэхэр рагъэкъокъынхэу зэхшаклохэм агъенафе. Ахэм специалистхэр къарагъэблэгъэштых, гүшүїм пае, «Урысыем и Сбербанк» илъыклохэр.

Зэнэкъокъур зызэхащэрэм къыщегъэжъягъяу сомэ триллион 14-м ехъу зытефэрэ инвестционнэ проект 5000 фэдиз зэхшаклохэм къафагъэхыгъ. Шапхъяу щылхэм адиштэу ахэм анахь дэгъухэр къаахах, проектхэр щылхыгъээригъэхэм ишылэгъу афэхъуу.

ТХЬАРКЬОХЬО Адам.

Министрствэ икъулукъушшэхэм анаэтирагъетыгъ.

Мы мафхэм полицейскэ 300 фэдизмэ гъэлэшшигъэ шыкіэм тетэу къулукъур ахыгъ. Хэбзэухъумаклохэм япшъярлыхэр зэрифшьашуэш зэрэгэцклагъэхэм ишуагъэкі общественэ рэхъатныгъэр аукъягъяу агъеунэфигъэп, мэфэкъим къеклонлагъэхэм яшынэгъончагъээ ухумагъэ хъугъэ.

хэбзэухъумаклохэм закыфигъэзагъ. Аш ылъэныкъокі э гэпцлагъэ зыхэль бзэджэшлагъэ зэрэзэрахъагъэр полицейскэхэм къафиотагъ.

Пенсионеркэм къызэриуагъэмкі, мы мафэм аптээм дэжь щытэу ымышэрэ бзэльфыгъэ горэ къеклонлагъ ыкли ыкъо испауныгъэ изытэз эзэшагъэхъяу (аушкухъагъяу) къигуригъяуагъ. Пенсионеркэм бзэджашшэр иунэ ригъэблэгъагъ ыкли мы юфыгъомкі элпилэгъу къыфхъунэу ельэгъ. Аш пае унэм иль ахьщэр зэкі эртэгъ. Үпшэкі эзигугуу къэтшыгъэ гумэкъыгъор дэгъэзэжыгъэнэм пае ахьщэр «гъэкъэбзэгъэн» фое гэпцлагом къыуагъ. Бзэджашшэр «юфшэн» зэгъэцакіэм, ахьщэр шхъэнтэ чэгъым чийлхагъ ыкли мэфи 9 зытешшкі эр къыччыхъынзу нын къыриуагъ. Ау ахьщэм ыччипилэгъэзэкъынхагъ ыкли пенсионеркэм къыгъотыжыгъ. Зэрэгээпцлагъэр къызигуруэл, хэбзэухъумаклохэм закыфигъэзагъ, зэрээрэп сомэ мини 130-м ехъу. Уголовнэ юф къызэуахыгъ, гэпцлагом хэбзэухъумаклохэм лэхъуу.

Щынэгъончагъэр къаухъумагъ

Мыекъупэ и Мафэ фэгъэхыгъэ мэфэкъ юфхъабзэу зэхашагъэхэр щынэгъончагъэу щытынхэм, общественэ рэхъатныгъэр къеухъумэгъэнэм АР-м хэгъэгүү клоц юфхэмкі э и

Пенсионеркэр ыгъэпцлагъ

Мыекъупэ щыпсэурэ ильэс 86-рэ зыныбжь бзэльфыгъэм

Атлетикэ онтэгъур

КІЭЛЭ КІОЧІШОМЭ УАГЬЭГУШХО

«Адыгэ хэгъэгум икілэ кіочішомэ язэнэкъокъу» зыфиорэ спорт зэлукіегъур апэрэу
Мыекъуапэ щыкъуагъ. Ащ атлетикэ онтэгъумкэ тибатырхэр хэлэжъагъэх.

Республикэ общественнэ движинеу «Адыгэ Хасэр» кіещакло фэхьу, зэхэцкло куп хадзыгъ. Ащ хэхъагъэх спортсмен цэрынхөхөр, еджапіехэм япащэхэр, тренер-кіэлэгъаджэхэр.

Адыгэ Республикаим атлетикэ онтэгъумкэ ифедерации ипащу Бэгъушэ Алый республикэ общественнэ движинеу «Адыгэ Хасэм» ихаматэ игуадз. Спорт зэнэкъокъум изэхэцэн ащ кынжэйагъ.

— Адыгэ Хасэм игъэцкіеко куп изэхахъе пешорыгъешэй заулэрэ тыштигушыи, атлетикэ онтэгъумкэ зэнэкъокъур зэхэтигъ, — кытиуагъ Адыгэ Хасэм ихаматэ, самбэмки, дзюдомки бандээ Урысыем спортымкэ имастер гъогогуито хуягъэ Пымышкэ Рэмэзан. — Бэгъушэ Алый икілэгъум атлетикэ онтэгъумкэ хэгъэгум изэнэкъокъухэм ахэлажъэштигъ, зэхэцэн тохфэмкэ опыт ин ил.

Пшъериль шхъаіэу Адыгэ Хасэм зыфишыжырэмэ ащиц ныбжыкіехэр льэпкь шэн-хабзэхэм афгъэсэгъэнхэр, псаунгыгэ пытэ ялэу къэтеджынхэр, кіепымре шыон пытэхэмрэ квакъерыгъэхэу щынэгъэм гъогу тэрэз щыпхырашынм фэпүгъэнхэр.

— Лэшшэу игъоу тэлъйтэ мыш фэдэ зэнэкъокъухэр зэрэхэшчэхэр, — тизэдэггүшгэйгъу тьеэгъекуат Адыгэ Республикаим атлетикэ онтэгъумкэ испорт еджапіе ипащу, спортымкэ дунэе класс зиэ мастеру Сихъ Рэмэзан. — Адыгэ Хасэм тофыгъо дэгъу кыригъэжъагъ, тиньбжыкіехэм ащ фэдэ спорт зэхахъехэр яшыкъагъэх.

Щысэшум узыльщэ

Олимпиадэ джэгунхэм дышшэ медальыр кыашыдээхыгъэ Чиржын Мухъарбый Кощхаблэ щаплыгъ. Дунаим изэнэкъокъу рекордхэр щигъеуцугъэх. Адыгэ Хасэм зэхищгээ спорт зэлукіегъум хээкэлэ льаплэу М. Чиржын ныр кырагъэблэгъагъ.

— Сикілэцкыкъуор суғу къесэгъекыжы, — кыеватэ Чиржын Мухъарбый. — Спорт псэуальэу тиагъэр бэл. Тренерхэм, кіэлэгъаджэхэм тядэуцтыхъгъ.

пшъериль шхъаіэу кытфашырэр зэрэдгъэцкіе ёщтым тыпильгъ. Адыгэ Республикаим спортышом нахь цэрыо зэрэцхүрэм тегъэгушо.

Зэнэкъокъум исудья шхъаіэу, РСФСР-м изаслуженний тренеру Хуяжъ Мэджыдэ ныбжыкіехэм гүшүгъэгү афхыгъ. Зэгъэшпэнхэр ышыхээз калэхэм ариуагъэм кыхэдгэшчырэр спортым цыфыр зэрэглийгъасэрэр ары. Шыпкъагъэхэу теклонгъэм уфэбэнэн фау ащ ельтигъ.

Хуяжъ Мэджыдэ ыгъэсагъэхэм спортымкэ дунэе класс зиэ мастерхэр, дунаим, Урысыем медальхэр кыашызыхыгъэхэр кыахэкыгъэх. Сихъ Аслын, Хуяжъ Юрэ, Сихъ Рэмэзан, Гъубжъэко Арсен, Чэтэо Адам, нэмийхэрийн республикэ шаша.

— Джырэ уахтэ ныбжыкіехэр сэгъасэх, — кыеватэ Улапэ щаплыгъ, Урысыем дышшэ медальхэр кыашыдээхыгъэу Гъубжъэко Арсен. — Хуяжъ Мэджыдэ ситенерэу хэгъэгум изэнэкъокъухэм сахэлажъэштигъ. Адыгэ Хасэм тофыгъо дэгъу кыригъяжъагъэу сэлъйтэ. Ныбжыкіехэм якулай-нгъэхэхъонымкэ, куачилэ апсыхъанымкэ зэнэкъокъухэр яшыкъагъэх.

Еплыкіехэр

Мыекъуапэ щыкъогъэ зэнэкъокъум спортым иветеранхэр, цыф

цэрыохэр еплыгъэх. Урысыем изаслуженний артистэу, Адыгэим инароднэ артистэу, драматургэу Пэрэныкъо Чатибэ, мэфэ заулэкэ узэкіэлэбэжьмэ, сымэджагъ. Атлетикэ онтэгъумкэ зэнэкъокъу зэрэцхэшчыр эзэхехым, унэм рэхьатэу исынэр кыригъяжъэп.

— Батырхэм сигуалэу сялъыгъ, — кытиуагъ Пэрэныкъо Чатибэ.

— Синибджэгъухэр сиғусэх, — зэдэггүшгэйгъу лъэгъекуат Адыгэ Республикаим культуремкэ изаслуженний тофышэу, сурэтыш-модельер цэрыо Стлашъ Юрэ. — Шхъаплээко Къэсэй, Ехъулэ Аслынчэрий, Къэзэн Юсыф, фэшхъафхэм гум щизэу загъэсэфыгъэу сэлъйтэ, зэхэшчакъохэр тхаягъэпсэху.

Зэнэкъокъур

Яонтэгъугъэхэм ялтытыгъэу

хэгъэунэфыкырэ чыпіхэм афбэнагъэхэм шуащытэгъуазз. Щэшэ Рустам, кг 56-рэ, купым кыдыхэтхэм хэвшыкіеу анахь лъэшыгъ, апэрэ чыпіэр кындишигъ, Тэшту Хязэрэ, кг 62-рэ, тоштэгъум аштыкеуагъ. Денис Сердюк ёкыи Хуяшт Хязэртэй чемпионым ыуж кынагъэх.

Килограмм 69-рэ къэзышэхэрэм якуп Артем Горловым апэрэ чыпіэр кыышыдихыгъ. Дээсэжь Аслын ятлонэрэ, Хэльзэко Батыр ящэнэрэ хуягъэх. Хаджымэ Тахьири уштхуу хуягъэ.

Бэгъушэ Руслан, кг 77-рэ, илэпэлэсэнгъэкэ кыахэшчыгъ, апэрэ чыпіэр фагъэшшошагъ. Хабый Хусен ятлонэрэ, Мгер Маргарян ящэнэрэ хуягъэх.

Александэр М., кг 85-рэ, апэрэ чыпіэр кындиши, спортым имастер хуунымкэ кандидатын ишапхэхэр ригъэкугъэх. Хэльзэко Долэтбий ятлонэрэ чыпіэр кындишигъ. Ошхунэ Арамбий ящэнэрэ чыпіэр кыифагъэшшошагъ.

Анахь онтэгъухэм якуп Шэуджэн Адамэ, кг 94-рэ, апэрэ чыпіэр кыышыгъигъ. Лышэ Залим — ятлонэрэ, Михаил Дранецкэр ящэнэрэ хуягъэх.

Хэгъэунэфыкырэ чыпіхэм кыдээхыгъэхэм медальхэр, щитхуу тхылхэр, нэпээпль шүхъафтынхэр аратыжыгъэх. — Зэнэкъокъур тыгу рихыгъ, тапэки тыхэлэжъэшт, — кытиуагъ Бэгъушэ Руслан, Щэшэ Рустам, нэмийхэ спортыменхэм.

Тренерхэу Виктор Вороновым, Чэмбэхъу Анзор, Гъубжъэко Арсен, нэмийхэ агъасхээрэм хагъэунэфыкырэ чыпіхэр кындишигъэх. Зэнэкъокъум мэхъанэу ратырэм кыхажъэшчырэр общественнэ движинеу «Адыгэ Хасэр», хабзэм икуулыкъушэхэр, льэпкь шэн-хабзэхэм агъегумэхъэр гусэ зэфэхүх, зэнэкъокъур дэгъоу зэхажэн зэрэлэхъягъэр ары. Къэбэртэ-Бэлькъарым, Къэрэшэ-Шэрдэжэсийм, Краснодар краим, Адыгэим, нэмийхэ ябатырхэр хагъэлажъэхэзэ, зэнэкъокъум зырагъяшшом-бгъун зэхэшакъохэм ямурад. Къуицкъ Къэпплан, Хъот Юныс таизэршагъягъозагъэу, атлетикэ онтэгъум имызакъо, фэшхъаф спорт лъэпхэхэмкэ Адыгэ Хасэм зэнэкъокъухэр зэхищгэшт.

ЕМТЫЛЫН Нурбый.
Сурэтхэр зэнэкъокъум кыышытэхъигъэх.

Зэхэзыщагъэр
ыкыи кыдызы-
гъэкырэр:

Адыгэ Республикаим льэпкь Йофхэмкэ, Ікыб къэралхэм ашы-
псээрэ тильэпкэ-
гъухэм адьырэ зэпхы-
ныгъэхэмкэ ёкыи
къэбар жуягъэм
иамалхэмкэ и Комитет

Адрессыр:
ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыд-
шийэр:
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,

Редакцием авторхэм
къайхырэр А4-кіэ
заджэхэр тхъапхэу
зипчъагъэкі 5-м
емыхъухэрэр ары. Са-
тырхэм азыфагу 1,5-рэ
дэлъэу, шрифтэр
12-м нахь цыкынэу
щытэп. Мы шалхъэ-
хэм адимыштэрэ
тхъгъэхэр редакцием
зэкіегъекложыхъ.

E-mail: adygoe@mail.ru

Зышаушыхъятыгъэр:
Урысы Федерацем
хэутын Йофхэмкэ, тел-
радиокъэтын-
хэмкэ ёкыи зэллы-
їссыккэ амалхэмкэ
и Министрствэ
и Темир-Кавказ
чыпэ гъэоры-
шлап, зираушыхъятыгъэ
номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зышаухытэр
ООО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Зэкіэмкі
пчъагъэр
4075
Индексхэр
52161
52162
Зак. 2425

Хэутынм узцы-
кіэтхэнэу щыт уахтэр
Сыхьатыр
18.00
Зышаухытэр
уахтэр
Сыхьатыр
18.00

Редактор
шхъаіэр
Дэрбэ Т. И.

Редактор шхъаіэм
игуадзэр
Мэшлэкъо
С. А.

Пшъэдэккыж
зыхырэ секретарыр
ЖакІэмкъо
А. З.

